

ПРИБУТОК ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто сутність прибутку, запропоновано авторське його визначення. Узагальнено фактори, які впливають на прибуток підприємства.

Ключові слова: прибуток, теорія прибутку, розподіл прибутку.

Abstract

The essence of profit is considered, its author's definition is proposed. The factors influencing the company's profit are summarized.

Keywords: profit, profit theory, distribution of profits.

Вступ

Прибуток відіграє ключову роль у діяльності будь-якого підприємства і соціально-економічному розвитку країни в цілому. Для підприємницької структури він одночасно є і метою, і результатом, і стимулом, і чинником економічної безпеки. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності; економічний розвиток держави.

Економічну сутність прибутку та джерела його утворення досліджували у своїх працях В. Зянько, А. Бабо, Д. Рікардо, А.Сміт, К. Маркс, Й. Шумпетер, Ф. Найт, Е. Чемблерле, П. Самуельсон.

Метою роботи є дослідження сутності прибутку як економічної категорії.

Результати дослідження

Прибуток є однією з найдавніших категорій, яка отримала нове тлумачення в умовах сучасного економічного розвитку країни. Дослідженням прибутку як надзвичайно складної категорії займалися представники існуючих шкіл і наукових напрямів. Зокрема, щодо джерела прибутку як такого в історії економічної думки існували розрізнені погляди, що, по-перше, пояснюється соціально-економічним становищем країн, на теренах яких ці теорії дістали розвитку, а по-друге, рівнем розвитку політичних, економічних та соціальних систем.

Прибуток, як узагальнюючий показник фінансових результатів господарської діяльності є однією з економічних категорій, становлення поняття якого більшість дослідників відносять до зародження товарного виробництва, початок формування купецького капіталу.

Результати дослідження робіт вчених щодо визначення і формування прибутку дозволяє сформулювати сутність категорії прибутку підприємства.

У більшості досліджень результати діяльності підприємства прийнято розділяти на три основні групи: фінансові, економічні і соціальні у складі фінансових результатів основним є прибуток [1, с.326].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прибуток визначається як сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [2]. Таким чином, перш за все, прибуток визначають як сукупність доходів, отриманих в процесі здійснення господарської діяльності, які перевищують сукупність понесених витрат.

Водночас прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання [3, с.56].

Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми. Таким чином, прибуток – це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту де прибуток - це форма прояву вартості додаткового продукту.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності [4].

Прибуток виступає в якості оціночного показника, є основним джерелом власного капіталу підприємств, а саме джерелом розширення виробництва і забезпечення інших потреб підприємства. Діючий порядок розподілу прибутку відповідає нинішньому етапу становлення ринкових відносин, тобто підприємство повинне брати участь своїм прибутком у формуванні державного бюджету, а частина прибутку, що залишилася, повинна бути розподілена між власником підприємства і власником позичкового капіталу і інших фінансових ресурсів відповідно до укладених договорів [5, с.226].

Показним, що характеризує прибутковість підприємства є рентабельність. Так, показники рентабельності можуть характеризувати прибутковість акціонерного капіталу, рентабельність активів і рентабельність продажів. Дані показники базуються на прибутку до вирахування процентних витрат (прибутковість власників акціонерного і позичкового капіталу), або чистого прибутку (прибутковість власників акціонерного капіталу).

Зважаючи на те, що кожна стаття витрат та доходів підприємства, формування фінансово-економічного результату відображається в балансі та звіті про фінансові результати, об'єктивним є розгляд особливостей його формування і вданих звітах [6, с.111].

Таким чином прибуток можна визначити як кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємств, який визначається як позитивна різниця між отриманими доходами та понесеними витратами.

На формування прибутку впливають постановка мети підприємства, виробничі і фінансові чинники, а також облікова політика в області ведення бухгалтерського обліку і оподаткування. Разом з тим, показники фінансових результатів діяльності підприємства відображають компетентність керівництва і якість управлінських рішень. Також на формування фінансових результатів діяльності підприємства чинять вплив сукупності чинників, які можна підрозділити на зовнішні (макроекономічні і галузеві) і внутрішні (виробничі і позавиробничі) [7, с.87]. Особливості у формуванні прибутку підприємств залежать від сфери їхньої діяльності, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин.

При розподілі прибутку важливим є оптимальне поєднання таких завдань його ефективного використання: здійснення розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства; підвищення рівня добробуту власників підприємства, шляхом реалізації дивідендної політики; забезпечення приросту ринкової вартості суб'єкта господарювання у коротко- та довготерміновій перспективі; підвищення інвестиційної привабливості підприємства; забезпечення ефективного впливу на трудову активність працівників, що здійснюється шляхом участі працівників у розподілі прибутку; реалізація соціального розвитку підприємства; поповнення фінансових ресурсів підприємства; розвиток матеріально-технічної бази за рахунок капіталізованої частини прибутку та ін.

Таким чином, прибуток є об'єктивною економічною категорією і на його формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу валового внутрішнього продукту [8, с.446]. Прибуток є одним із основних джерел розширення виробництва і забезпечення інших потреб підприємства.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається як різниця між доходами, та відповідними витратами, понесеними для отримання доходів упродовж здійснюваної ризикової та суспільної корисної діяльності.

Висновки

Отже, систематизація підходів до визначення сутності прибутку надала можливість визначити прибуток як кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємств, який визначається як позитивна різниця між отриманими доходами та понесеними витратами.

Визначено, що на величину прибутку впливає значна кількість чинників. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємство повинно забезпечувати оптимальне співвідношення між прибутком та ресурсами й витратами, понесеними для його отримання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зянько В. В. Фінанси підприємств. Частина 2: навч. посіб. / Зянько В. В., Фурик В. Г., Вальдшмідт І. М. - Вінниця, ВНТУ, 2016. - 144с.
2. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємства: навч. посіб. / Р. А. Слав'юк. – К. : ЦУЛ, 2002. – 323 с
4. Єпіфанова І. Ю. Фактори зростання прибутку підприємства/ Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. // Молодий вчений. - 2016. - №7(34). - С. 46-49.
5. Кузь В.І. Трактуння сутності прибутку підприємства: диференціація підходів / В.І. Кузь // Вісник ЖДТУ; Серія: Економічні науки. – 2007. – № 4 (42). – С. 88-98.
6. Лихолат С.М. Економічна сутність прибутку підприємства / С.М. Лихолат, П.Р. Маделик. http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/16_2/186_Lycholat_16
7. Кальмук Н.В. Управління прибутком підприємства у сучасних умовах / Н.В. Кальмук, С.Т. Дуда [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/15_5/254_Kamalczuk_15_5.pdf
8. Партій Г. О. Фінанси підприємства : навч. посіб. / Г. О. Партій, А. Г. Загородній. — Л. : ЛБІ НБУ, 2003. — 132 с.
9. Панченко І. А. Функції прибутку: значення для забезпечення економічного розвитку суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / І. А. Панченко. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/3475/1/71.pdf>.
10. Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.

Тетяна Олександрівна Дудник – магістрант групи МОФ-146, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: fm.mof14b.dudnyk@gmail.com

Науковий керівник: **Єпіфанова Ірина Юрійівна** – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Tetana O.Dudnik - Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: fm.mof14b.dudnykt@gmail.com

Supervisor: **Yepifanova I. Yu.** - Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia